

[1980, po 3. červnu] – Nevydané sdělení VONS „Případ Vlastimila Schwarze“ o případu Vlastimila Schwarze a o jeho odsouzení Obvodním soudem pro Prahu 10 pro trestné činy zkrácení daně a podvodu k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, k peněžitému trestu a k ochrannému dohledu po propuštění z vězení při zproštění obvinění z trestných činů nedovoleného podnikání a příživnictví a o rozsudku Městského soudu v Praze snižujícím délku nepodmíněného trestu odnětí svobody a ochranného dohledu Vlastimila Schwarze a rušícím peněžitý trest.¹

V Československu je v praxi vyžadována pracovní povinnost pro muže a svobodné ženy, přičemž jiné než námezdní zaměstnání pod jediným státním zaměstnavatelem je velmi obtížné obstarat. Po právní stránce je však tato praxe nedostatečně zabezpečena; proto jsou lidé, vymykající se průměrnému životu námezdních pracovníků vystaveni nezákonnému pronásledování.

Dne 19. 4. 1979 byl vzat do vazby Vlastimil Schwarz, nar. 30. 12. 1928, bytem Praha 10, Čelná ulice č. 65, dělník bez pracovního poměru, a obviněn z příživnictví (§ 203 tr. z.) a z podvodu (§ 250 odst. 1 tr. z.).

Obviněný neměl dlouhá léta žádné trvalé zaměstnání u stálého nebo družstevního zaměstnavatele a živil se především sběrem železného šrotu a jiného odpadu nebo jen krátkodobými pracovními poměry. Velmi často byl brán na výslechy Veřejné bezpečnosti, obviňován z příživnictví a nedovoleného podnikání, policisté se snažili několikrát vniknout do jeho obydlí apod. V. Schwarz se dlouho úspěšně bránil a trestní stíhání bylo rušeno. O své situaci napsal v roce 1975 Kanceláři prezidenta republiky, jež mu v odpověď zaslala dopis, v němž mu děkuje za jeho záslužnou činnost a oznamuje mu, že za sběr odpadků není třeba platit daň. Tento dopis, jenž byl jednou z nejdůležitějších zbraní V. Schwarze, byl zabaven a nyní je patrně přiložen ke spisům v jeho věci. Bezprostředním podnětem k zatčení V. Schwarze posloužilo nejspíše udání Jána Šokiho, jenž V. Schwarze obvinil z podvodu.

Po vazbě trvající 11 (!) měsíců byla vypracována obžaloba, jež vinila V. Schwarze z příživnictví, nedovoleného podnikání (§ 118/1, 2b) a podvodu. Obvodní soud pro Prahu 10 vynesl dne 7. 3. 1980 rozsudek č. j. 3 T 14/80 – 165, jímž uznal V. Schwarze vinným trestnými činy zkrácení daně (§ 148 odst. 1, 2c tr. z.) a podvodu (§ 250 odst. 1 tr. z.) a odsoudil ho k trestu odnětí svobody v trvání 4 roků ve II. NVS, k peněžitému trestu ve výši 10 000 Kčs a k ochrannému dohledu v trvání dvou let po propuštění. Současně uložil soud náhradní trest odnětí svobody v trvání 6 měsíců podle § 54 odst. 3. tr. zákona „pro případ zmaření peněžitého trestu“. Senát obvodního soudu zprostil obžalovaného viny [z] trestného činu příživnictví a trestného činu nedovoleného podnikání.

V odůvodnění rozsudku je uveden výpočet výdělku podle lístků ze Sběrných surovin, jimiž V. Schwarz prokázal svou kalou obživu, jež měla činit 216 763 Kčs 10 hal. (Zde poznamenáváme, že kriminalisty běžně vynucované „dokumentování kalé obživy“ je protizákonné: narušuje princip presumpce neviny a právo obviněného nevyprávět a hájit se způsobem, jakým uzná za vhodný. Částka, kterou musí obviněný uvést, musí zabezpečovat životní minimum pro něj a osoby jím vyživované! Je přirozené, že se obviněný snaží uvést co nejvíce a co nejvyšší zdroje svých příjmů. Když tak obviněný učinil v tomto případě, byl obviněn z jiného trestného činu, kde mu naopak výše jeho výdělku byla ke škodě.) Z uvedené částky byla vypočítána daň 48 853 Kčs, kterou obžalovaný nepřiznal, a k ní je dále přičtena tzv. živnostenská přírážka, takže celková dlužná suma dle výroku soudu činila 56 629 Kčs.

Dále měl obžalovaný převzít od Jána Šokiho částku 3000 Kčs a slíbit mu tělesa etážového topení; peníze si měl ponechat a tělesa nezaopatřit. Proti tomuto rozsudku podali odvolání prokurátor i obžalovaný. Prokurátor namítal, že obžalovaný měl být uznán vinným dle § 118/1, 2b tr. z. a též dle § 203, neboť prý provádl po 5 let protiprávní činnost. Přitom si byl vědom, že jeho činnost má zvláštní charakter, o čemž svědčí jeho korespondence s Kanceláří prezidenta republiky. Daň se platí z povolené činnosti, dani z příjmu ovšem nepodléhá činnost trestná. Zvýšil-li soud daň

o živnostenskou přírážku, připouští, že podnikání obžalovaného mělo živnostenský charakter.

Obžalovaný uvedl ve svém odvolání, že byl přesvědčen, že jeho činnost je obecně prospěšná a že sběr odpadu nepodléhá zdanění. Dále namítal, že soud nesprávně hodnotil důkazy ohledně údajného podvodu. Nepopírá, že si vypůjčil peníze od Jána Šokiho, ovšem 2900 Kčs, určených na koupi motoru ke svému automobilu, a o žádných tělesech topení nebyla žádná zmínka. Tuto sumu také slíbil vrátit a hodlal tak také brzy učinit, ač mu žádná lhůta určena nebyla.

Městský soud v Praze vynesl dne 3. 6. 1980 za předsednictví promované právničky Emilie Koláčkové a soudců JUDr. Dimitrije Dohčeviče a JUDr. Felicie Řeháčkové usnesení č. j. 7 To 187/80, jímž ruší rozsudek 1. instance ve výroku o vině i ve výroku o trestu. Senát MS uznal pouze částku ve výši 48 853 Kčs jako nepřiznanou daň, aniž by k této částce přičítal další přírážky. Odvolání prokurátora zamítl. Trest odnětí svobody snížil obžalovanému na tři roky ve II. NVS, zrušil peněžitý trest (nebyl uložen proto, že to „soud vzhledem k uloženému trestu odnětí svobody považuje za nadbytečné a předem nedobytný“) a délku ochranného dohledu snížil na 18 měsíců. Vina V. Schwarz spočívá dle senátu MS v tom, že „od dubna 1974, kdy skončilo jeho zaměstnání v n. p. Kara, do svého zadržení 19. 4. 1979 prováděl sběr kovového odpadu, odvážel nákladními automobily, dával do sběren Sběrných surovin, kde byl kovový šrot zvážen a obdržel peněžitou hotovost“. V. Schwarzovi pomáhali čtyři další občané v této práci, jimž všem za to poskytoval V. Schwarz finanční částky. Obžalovaný neměl řidičský průkaz, proto s ním jezdil jako šofér Štefan Stojanov, jemuž pak za odměnu nákladní automobil půjčoval. (Tito lidé vystupovali při trestním řízení jako svědci.) Při této činnosti získal V. Schwarz dle senátu MS 216 763 Kčs a z této sumy tedy je opět vypočítána nepřiznaná daň, jako by obžalovaný neměl žádné provozní náklady. Jeho činnost nezhodnotil odvolací soud jako nedovolené podnikání a s odvoláním na vyhlášku ministerstva hutního průmyslu a rudných dolů ze dne 1. 7. 1960 č. 106/1960 Sb. Touto vyhláškou se veškerý odpad dělí

na průmyslový (kompetence Kovošrotu) a neprůmyslový (vykupuje n. p. Sběrné suroviny). Sběr není kvantitativně vymezen a obžalovaný nepotřeboval, jak zní usnesení, k jeho prodeji žádné zvláštní povolení. Paragraf 118 tr. z. dle právního názoru senátu MS postihuje údajně neoprávněné vyrábění předmětů spotřeby, případně poskytování služeb, a nelze jím tedy kvalifikovat činnost obžalovaného.

Dále cituje senát MS ve svém usnesení § 2 zákona o dani z příjmu obyvatelstva ze dne 30. 11. 1961 č. 145/1961 Sb., že příjem vyšší než 4 000 Kčs ročně je povinen uvést každý k daňovému přiznání a podat do 31. 1. za uplynulý rok, komu nebyla stanovena daň paušální částkou. Národní výbor prý obžalovaného od roku 1977 na jeho povinnost upozorňoval. Konečně „korespondence obžalovaného s Kanceláří prezidenta republiky“ (jedná se o jeden zmíněný dopis – naše pozn.) svědčí o tom, že obžalovaný o této povinnosti věděl a snažil se jí zbavit. Dle judikatury značná škoda je stanovena na hranici 20 000 Kčs, proto MS užil odstavce 2 písm. c v § 148. Dále soud dospěl k závěru, že obžalovaný neprováděl autodopravu pro fyzické osoby, jeho činnost hodnotí jako občanskou výpomoc.

Pro odsouzení podle § 203, dovozuje senát v usnesení, „byla doba jeho konání dlouhá a naplňovala by znak soustavnosti, ovšem sběr odpadu nelze označit za nekalý zdroj obživy“. (Téměř se zdá, jako by v této formulaci bylo po opravě vyškrtnuto slůvko „bohužel“.)

V. Schwarz byl v minulosti víckrát trestán z podobných deliktů [sic], přičemž za jejich společného původce by se dala označit sociální nepřizpůsobivost V. Schwarze k protiprávně prosazovaným praktikám nevolnictví. Vzhledem k tomu, že mu byl udělen osmáctiměsíční ochranný dohled, během něhož musí „hlásit orgánu vykonávajícímu ochranný dohled (příslušníku VB v oddělení jeho bydliště – naše pozn.) zdroje obživy a na žádost tyto údaje prokazovat, osobně se hlásit ve stanovených lhůtách tomuto orgánu, trpět vstup tohoto orgánu do svého obydlí a předem hlásit své vzdálení se z místa trvalého bydliště“, lze mít za to, že brzy bude Vlastimil Schwarz trestán opět.

Na tomto případě názorně vidíme právní labilitu vynucované povinnosti v Československu, jež se především uplatňuje v donucování navazovat pracovní poměr u státního podniku či u státem kontrolovaného družstva a jakoukoli jinou práci, ať jakkoli společnosti prospěšnou, mařit. „Kdo chce psa bít, hůl si vždycky najde.“ Existuje-li rovnost před zákonem, jistě by byli pronásledováni i důchodci, odvázející odpadky z popelnic do sběru, či slavení pionýři, kteří sběr sbírají – mimochodem v některých případech též za nemalé peněžní částky. V případě V. Schwarze ovšem je jeho jednání „společensky nebezpečné ... přesto, že sbíral cenný kovový odpad, který by jinak mohl být na skládkách zneužit a znehodnocen“. Nakonec může být odsouzený i rád, že soud se rozhodl nekvalifikovat jeho činnost jako trestné „nedovolené podnikání“, ale jako společensky prospěšnou „občanskou výpomoc“.

Nezákonně vynucovaná pracovní povinnost a stíhaná pracovní aktivita mimo námezdní státní systém zkracuje významnou měrou lidská a občanská práva čs. občanů a zároveň je jednou z největších brzd hospodářského vývoje.²

LP, Sb. VONS, inv. č. 278, sign. III/1, kart. 43.

POZNÁMKY

- ¹ K případu je k dispozici pouze rukopisný opis části usnesení náměstka městského prokurátora v Praze ze 14. 1. 1981 zamítající podnět matky V. Schwarze k podání stížnosti pro porušení zákona v případě jejího syna. LP, Sb. VONS, inv. č. 278, sign. IV/1, kart. 43.
- ² Problematikou zneužívání trestného činu příživnictví se VONS zabýval již o rok dříve v souvislosti s případem Vladislava Krupičky odsouzeného Obvodním soudem pro Prahu 9 a Městským soudem v Praze pro trestný čin příživnictví a přečin proti pracovní kázní k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Viz sdělení VONS č. 89 „Případ Vladislava Krupičky“ z 22. 3. 1979, dokument č. 89; dále viz text Václava Havla „§ 203“, který samizdatově poprvé vyšel v knize VACULÍK, Ludvík: *Československý fejeton/fejtón 1978–1979*, Praha 1979, nejnověji viz HAVEL, Václav: *Eseje a jiné texty z let 1970–1989. Dálkový výslech*. Spisy, sv. 4, Praha 1999, s. 206–214.